

Uttalande från EPSU:s nätverk för Kriminalvård

Stockholm den 11 september 2025

Under två dagar i Stockholm träffades det största europeiska nätverket av fackliga representanter för anställda i kriminalvården, som är organiserade i EPSU, för att utbyta erfarenheter och komma överens om gemensamma prioriteringar för en säkrare, mer professionell och mer human kriminalvård. Värddar för mötet var EPSU (European Public Service Union) och Fackförbundet ST.

Vår gemensamma bedömning

Överbeläggningar är en daglig realitet i många länder. Det ökar spänningarna, underblåser våld mellan intagna och ökar risken för hot och angrepp mot personalen.

Bemanningen är ansträngd. Kriminalvården har svårt att rekrytera och behålla erfaren personal. Arbetsbelastningen och stressen är hög, de psykosociala riskerna ökar. Personalomsättningen är hög och kostsam.

Förutsättningarna för att bedriva rehabilitering håller på att försvagas. Utbildningsprogram och arbetsmarknadsinsatser blir svårare att bedriva, samtidigt som den psykiska hälsan och missbruket växer och behovet av rehabilitering ökar.

Frihetsberövande före rättegång (häktning) används i stor utsträckning, vilket ökar trycket på redan fullsatta system.

Gamla byggnader och klimatpåfrestningar (inklusive extrem värme) gör det svårare att arbeta säkert och är en börda för personal och intagna.

Kvinnor i fängelse är en liten grupp med särskilda behov som alltför ofta inte tillgodoses. Behoven hos minderåriga som hålls i förvar åsidosätts också.

Familjekontakt och digital åtkomst skiljer sig åt i Europa.

I många länder har fängelsepersonal inte rätt att strejka, vilket försvagar den sociala dialogen och begränsar arbetstagarnas inflytande när det gäller att lösa tvister. Alla arbetare förtjänar rätten att strejka.

Vi minns att de europeiska fängelsesystemen under 1900-talet rörde sig bort från rent bestraffande modeller mot mänskliga rättigheter, evidensbaserad praktik och rehabilitering. Övergången till en mer repressiv lagstiftning utsätter fängelsepersonal och intagna för fara och hindrar förebyggandet av återfall.

De nuvarande trenderna riskerar att omintetgöra denna utveckling och underminera fängelsetjänsternas huvudsyfte: att verkställa domar på ett säkert och lagligt sätt, skydda allmänheten och stödja återanpassning – allt inom ramen för mänskliga rättigheter, med början i mänsklig värdighet och rättsstatsprincipen.

Våra principer

Vi bekräftar vårt engagemang för Europarådets europeiska fängelseregler, liksom reglerna för skyddstillsyn, de standarder som fastställts av Europeiska kommittén för förhindrande av tortyr och rätten till säkra, anständiga och lagliga förhållanden för både personal och fångar.

Vi försvarar kriminalvården med tillräckliga mänskliga och materiella resurser för att säkerställa full respekt för människorättsnormer, inklusive den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, EU-stadgan och den europeiska sociala stadgan, och tolkningen av dessa.

Vi förbinder oss till social dialog, evidensbaserad praxis och samarbete över gränserna.

Våra uppmaningar till regeringar och arbetsgivare

Investera i kriminalvården och stoppa budgetnedskärningarna. Tillhandahåll tillräcklig finansiering inom kriminalvården för att säkerställa goda förhållanden under frihetsberövanden och goda arbetsförhållanden. Förförkasta privatisering och utkontraktering av fängelsestjänster.

Minska trängseln. Utvidga alternativen till frihetsberövande (före och efter rättegång), se till att frihetsberövande före rättegång är proportionerligt och tidsbegränsat, och använd tydliga normer för cellutrymmen och belägningsgrad.

Garanterade säker bemanning och anständiga arbetsvillkor. Finansiera säker bemanning på varje skift; förbättra löner, utbildning och karriärvägar; begränsa den obligatoriska övertiden; se till att det finns förutsägbara scheman och tillräcklig vila.

Förebygga och bemöta våld. Nolltoleranspolicy mot våld och trakasserier från tredje part; incidentrapportering; eftersamtal/avlastningssamtal och eftervård; tillgång till rådgivning och juridiskt stöd.

Bevara rehabilitering, hälsa och förhindra återfall. Säkra tid för utbildning, arbete och program; säkerställa vård vid psykisk ohälsa och missbruk; upprätthålla familjekontakt (inklusive digital); garantera kontinuitet i vården vid utskrivning.

Investera i byggnader och klimatanpassning. Ta itu med eftersläpningar i underhållet; säkerställ arbetsmiljön under värmeböljor och vintertid; tillhandahåll säkra personalutrymmen och arbetsutrustning.

Främja jämställdhet. Jämställdhetsintegrerad styrning av verksamheten, uniformer och utrustning; strategier mot diskriminering. Rättvisa möjligheter för kvinnor och män i alla lönekategorier.

Använd teknik med skyddsåtgärder. Introducera verktyg (t.ex. antirönsystem, drogdetektion) med integritetsskydd och facklig tillsyn – tekniken måste stödja, inte ersätta, säker bemanning.

Respektera grundläggande fackliga rättigheter. Säkerställ effektiva kollektiva förhandlingar. Där strejkrätten är begränsad av lag, kom överens om starka alternativa tvistlösningsmekanismer (t.ex. opartiskt och bindande skiljeförfarande), förhandla – inte ålägga – miniminivåer för service, och skydda arbetare från sanktioner för laglig facklig verksamhet.

Vad facken kommer att göra

Förhandla om säkra bemanningsstandarder, anställningstrygghet, klausuler gällande tredjepartsvåld och årliga utbildningsplaner (dynamisk säkerhet, deeskaleringsmetoder, förebyggande av självmord/självskada, första hjälpen vid psykisk ohälsa).

Övervaka och publicera nyckeltal med arbetsgivare: beläggning, personaltäthet, övertid, överfall, sjukdom och tid utanför cellen.

Stödja personalens välbefinnande: traumainformerad eftervård, företagshälsovård och riktlinjer för rättvis återgång i arbete.

Främja jämställdhet och delaktighet vid rekrytering, utbildning och ledarskap.

Dela med sig av praxis över gränserna genom EPSU, utveckla modellklausuler och organisera utbytesbesök och gemensam utbildning.

Dokumentera lagliga begränsningar för strejker där sådana finns, och kampanja för starkare skydd av kollektiva rättigheter tillsammans med rättvisa alternativa tvistlösningsordningar.

Förespråka europeiska bindande standarder för frihetsberövande i fängelser, för att säkerställa eller införa goda normer på nationell nivå.

Säga nej till åtstramningsåtgärder, för vad kriminalvården kräver är tillräckliga investeringar om den ska kunna försvara goda arbetsvillkor för fängelsepersonal och goda förhållanden i häkten.

Slutsats och nästa steg

Resultatet av detta möte kommer att ligga till grund för den framtida arbetsplanen för EPSU:s nätverk för kriminalvård. EPSU kommer att skicka ut en kort sammanfattning och bjuda in till ytterligare skriftliga synpunkter från de fackförbund som inte kunde närvara. Framstegen kommer att ses över vid nästa nätverksmöte, med regelbundna uppdateringar så att vi kan lära av varandra och fortsätta att bygga säkrare arbetsplatser och mer effektiva och humana fängelsetjänster i hela Europa.

Antaget i Stockholm den 11 september 2025.